

Rädda Barnens remissvar på Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68)

Inledning

Rädda Barnen har beretts möjlighet att svara på remiss angående Mottagandelagen. En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande, [SOU 2024:68](#). Rädda Barnen svarar på remissen utifrån ett barnrättsperspektiv med FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) som grund. Till stöd i tolkningen av barnkonventionen använder sig Rädda Barnen främst av uttalanden från FN:s kommitté för barnets rättigheter (FN:s barnrättskommitté).

Barn med erfarenheter av migration är en särskilt utsatt grupp som drabbas hårt och står utan flera av sina grundläggande rättigheter, såväl innan som under och efter flykt. Vi är därför kritiska till att utredningen lägger fram förslag som ytterligare försvårar deras vardag.

Utredningens grundläggande uppdrag och utgångspunkter är enligt Rädda Barnen problematiska. Vi delar inte bilden av att begränsade rättigheter, mer kontroll och restriktioner skulle främja en effektiv asylprocess och ett välfungerande återvändande. Utifrån de erfarenheter vi har av att möta asylsökande och personer utan uppehållstillstånd krävs ett tillitsskapande och stärkande arbete med de barn och vuxna som kommer till Sverige, många gånger i stor utsatthet. Det ökar förutsättningarna för en fungerande integration liksom ett hållbart återvändande.

Rädda Barnen efterfrågar ett tydligt ansvarstagande och aktivt arbete för att tillförsäkra barn sina rättigheter. Rädda Barnen beklagar att utredningen inte har haft detta som utgångspunkt i sitt arbete.

Sammanfattning av Rädda Barnens synpunkter

Förslagen om närvaro- och anmälningsplikt, geografiska begränsningar och sanktioner mot de som missköter sig riskerar att öka avstånd mellan människor och skada integrationsprocessen. Insatserna kommer ha en marginell betydelse när det kommer till att effektivisera asylprocessen då individer sannolikt som regel är bosatta på sin adress under asylprocess och närvarar på sina besök. Den ökade kontrollen kan inte anses vara proportionerlig gentemot syftet. Insatserna riskerar att drabba enskilda individer och tilliten till systemet, vilket inte bara skadar samhället och integrationen i stort men även individernas självkänsla och trygghet.

Även om barn under 16 år inte direkt omfattas av insatser, som närvarokontroller och anmälningsplikt, påverkas de av insatserna som riktas mot familjemedlemmar. Enligt svensk lagstiftning är man barn fram till sin 18-årsdag och alla barn ska utan särskilda tillstånd kunna ta del av skolundervisning och sina grundläggande rättigheter. Om förslagen implementeras måste samtliga barn undantas regelverket.

Rädda Barnen välkomnar samtidigt förslagen som kan täppa till gap i systemet och bidra med tydlighet. Ingen individ ska behöva falla mellan olika system och det är ett viktigt steg i rätt

riktning för att säkerställa grundläggande rättigheter för barn som vuxna. Att möjliggöra att utskrivna individer på nytt ska kunna omfattas av mottagandelagen mildrar en del av den nöd individer stått inför de sista åren.

Förslaget att dagersättningen framåt kopplas till ett objektiva mått och en relevant referens har länge efterfrågats. Det är därför med besvikelse vi tar del av beräkningar där utredningen konkretiserar ytterst begränsade höjningar. Vi har under många år sett hur barn i mottagningssystemet lever under oerhört knappa förhållanden. Barnen drabbas hårt av att leva i fattigdom och det har förvärrat deras mående, känsla av trygghet och tillit till samhället. Alla barn har i enlighet med barnkonventionen samma rättigheter och det är viktigt att dagersättningsnivån efter utredningens översyn sätts med den tydliga utgångspunkten.

Rädda Barnen är enig med utredningen att det är viktigt att använda sig av den kompetens som redan finns inom olika myndigheter och att bedömningar av sociala insatser bäst hanteras av sociala myndigheter, vilka även behöver få ersättning för faktiska kostnader. Särskilt utsatta grupper som identifieras av mottagandedirektivet, däribland barn med psykisk ohälsa och som identifierar sig som HBTQIA+, måste kunna få ett långtgående stöd till dess att en trygg boendesituation kan garanteras dessa grupper på asylboenden.

Rädda Barnen avstyrker förslag som innebär att nödbistånd inte ska kunna utbetalas framöver. Socialtjänsten bör enligt Rädda Barnen alltid ha den möjligheten då de har det yttersta ansvaret för individerna som befinner sig i kommunen. De måste då kunna garantera alla barn sina grundläggande rättigheter. I de fall det inte är möjligt, riskerar barn att fara mycket illa.

Rädda Barnen noterar slutligen att utredningen lyfter hur barn kommer att påverkas negativt av förslagen som helhet och vi anser att det vore anmärkningsvärt att gå vidare med en sådan lagstiftning som tydligt inte lever upp till kraven i barnkonventionen, en konvention som dessutom gäller som lag sedan 2020. Principen om barnets bästa måste konsekvent tillämpas i såväl lagstiftningen som i den praktiska implementeringen. Rädda Barnen är oroade över att så inte kommer att ske utifrån dessa lagförslag och hur barnets rättigheter inte tillgodoses i den föreslagna lagstiftningen.

Rädda Barnens synpunkter på de enskilda förslagen

Kapitel 3 – En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande

Rädda Barnen välkomnar ambitionen av att skapa större tydlighet genom en ny mottagandelag som kan bidra till att säkerställa att ingen ska hamna i kläm mellan två system.

Kapitel 4 – Vilka som omfattas av lagen

Rädda Barnen ställer sig positiv till förslagen 4.3.1, 4.3.2 och 4.3.3. som tillsammans bidrar med en tydlighet och skydd för att personer inte ska hamna mellan olika system. Att samtliga individer i Sverige tillförsäkras sina grundläggande rättigheter oaktat status och eventuell utresa är av stor vikt för att mildra nöd och utsatthet i samhället. Det är även en juridisk skyldighet med barnkonventionen som svensk lag. Rädda Barnen delar uppfattningen att det

även skapar bättre förutsättningar att upprätthålla dialog med individer för att i förlängningen kunna arbeta med ett eventuellt beslut om avvísning eller utvisning.

Kapitel 5 – Åtgärder för ett ordnat mottagande av asylsökande

Rädda Barnen ifrågasätter utgångspunkten att asylsökande under hela eller delar av asyltiden ska bo i särskilda center för att främja en effektiv asylprocess och ett välfungerande återvändande och för att kunna erbjuda asylsökande adekvat stöd under processen. Rädda Barnen har i delbetänkandet, [Remiss av betänkandet En ny ordning för asylsökandes boende, SOU 2022:64](#), utvecklat varför kollektiva boenden för asylsökande bör undvikas i största möjliga mån och särskilt för barn. Om alla asylsökande som regel ska bo på asylboenden under hela asyltiden krävs stora förbättringar jämfört med dagens asylboenden.

Den aktuella utredningen har inte till uppdrag att lämna förslag på hur boenden ska lokaliseras eller utformas vilket blir problematiskt då standard och utformning är av betydande vikt för hur förslagen fungerar och hur barns rättigheter tillgodoses i praktiken.

Det är anmärkningsvärt att man går vidare med förslag som utredningen själv poängterar ofrånkomligt riskerar att påverka barn negativt. En av Rädda Barnens huvudinvändningar mot kollektiva asylboenden är att otrygghet och våld är vanligt förekommande. Det ser Rädda Barnen i våra egna verksamheter runt om i landet men det bekräftas även av andra aktörer inklusive myndigheter så som Brottsförebyggande rådet (Brå)¹. Vår erfarenhet är att många som bor på asylboenden lider av psykisk ohälsa och det finns en utbredd risk för att utsättas för brott. Med våld och konflikter som vanligt förekommande, riskerar barn utsättas direkt själva av våldet och det är med dagens situation rimligt att anta att samtliga barn på asylboenden har tvingats bevittna våld. Samtidigt ser vi med oro att man sällan följer upp hur barn påverkas och mår efter incidenter. Barnfamiljer bör undantas skyldighet att bo på asylboende till dess att en trygg boendesituation och rimliga förutsättningar kan garanteras.

Närvarokontroller

Rädda Barnen avstyrker förslag 5.2 om införande av närvarokontroller på det vis som föreslås av utredningen. Det är angeläget att asylsökande medverkar och är tillgängliga för kommunikation för att säkerställa en effektiv och rättssäker asylprocess. Regelbundna närvarokontroller, som kräver särskilda tillstånd för att utebli, riskerar att framför allt bli en administrativ börda som samtidigt förstärker signaler till asylsökande och omgivning att asylsökande inte har rätt att befinna sig i Sverige. Kontrollerna för tankar till insatser som riktas mot brottslingar och kriminella.

FN:s barnrättskommitté uppmanar Sverige att genomföra riktade politiska åtgärder och program för att bekämpa rasistiska och främlingsfientliga handlingar bland barn och att utrota diskriminering av barn i missgynnade situationer, bland annat barn som är asylsökande,

¹ [Flera riskfaktorer för att begå eller utsättas för brott på kollektiva asylboenden - Brottsförebyggande rådet, Rädda barnens larm: Våld och droger på största asylboendena – olämplig miljö för barn | SVT Nyheter](#)

flyktingar och migranter och barn som saknar uppehållstillstånd.² De här insatserna riskerar istället att främja rasism och främlingsfientlighet.

Rädda Barnen ställer sig frågande till utredningens antagande att flertalet asylsökande inte bor på det boende där de är registrerade och att de lämnar sitt närområde. Vi efterfrågar siffror på hur många asylsökande som inte dyker upp till sina bokade samtal samt av vilken anledning, och hur många som avviker under asylprocessens gång, innan ett utvisningsbeslut. Med anledning av de ökade krav som ställs på asylsökande efterfrågar Rädda Barnen parallellt ett tydligt ansvar och aktivt arbete från Migrationsverket och sociala myndigheter för att barn inte ska fara illa. Våra erfarenheter säger att avvikande förvisso sker under asylprocessen men framför allt i anslutning till utvisningsbeslut och i stor rädsla eller desperation. Med en större bemanning på asylboenden och ett utökat tillitsskapande arbete skulle man på andra vis kunna identifiera om individer är bosatta på annan adress eller har oärliga syften att befinna sig i Sverige.

Förslaget om närvarokontroll innebär oproportionerligt mycket administration och risk att asylsökande drabbas. Det kommer krävas tillgång till tolkar och personal på asylboenden behöver ha utrymme i sin tjänst för att ta hand om dessa samtal.

Rädda Barnen noterar att det fortsatt råder en otydlighet kring konsekvensen av att inte bo på ett tilldelat asylboende när individen i övrigt samarbetar med Migrationsverket. Vi efterfrågar förtydliganden om det kan leda till beslut om individuell boendeskyldighet och anmälningsplikt. Det blir också viktigt att asylsökande kan ta del av lättillgänglig information på olika språk för att förstå sitt handlingsutrymme. När Migrationsverket inte kan garantera en grundläggande trygghet på asylboenden kommer föräldrar söka alternativ för att skydda sina barn och ibland känna sig tvingade att bosätta sig på annan plats.

Åldersgränsen 16 år

Barn påverkas av hur deras föräldrar och närstående behandlas och bemöts. Närvarokontroller riskerar att förstärka känslor av utanförskap. Att närvarokontroller även ska omfatta barn över 16 år anser Rädda Barnen är orimligt. Barn är i Sverige barn till den dag de fyller 18 år. Barnrättskommittéerna är bekymrade över att barn mellan 15 och 18 års ålder tenderar att få mycket mindre skydd, och ibland betraktas som vuxna.³ Det här skulle ytterligare bidra till en otydlighet. Barnen som förslaget omfattar är i Sverige tillsammans med sina föräldrar eller annan närstående vuxen och det borde rimligen vara tillräckligt att försäkra sig om vårdnadshavares närvaro så att barnet kan tillgodogöra sig sina grundläggande rättigheter till utbildning, fritid och hälsa utan hinder eller särskilda tillstånd.

Boendeskyldighet och anmälningsplikt

Förslag 5.4 om boendeskyldighet och anmälningsplikt avstyrks på liknande grunder som ovan. Rädda Barnen framhåller att det med största sannolikhet skulle ge mer resultat att stärka individer och sätta in stödjande insatser, istället för ytterligare begränsningar vid en bedömd

² FN:s kommitté för barnets rättigheter. [Sammanfattande slutsatser och rekommendationer om Sverige kombinerade sjätte och sjunde periodiska rapporter \(CRC/C/SWE/CO/6-7\). Punkt 17 \(b\).](#) 2023

³ [Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr. 22](#)

avvikanderisk. Initiativ från civilsamhällesaktörer som tydligt arbetar med stöd vid avslag bör granskas närmare.

Det finns risker med att implicit återkalla asylansökningar om anmälningsplikt inte fullgörs. Det blir oerhört viktigt hur det implementeras och att myndigheter kan luta sig mot tydliga riktlinjer för att motverka missförstånd pga. språkliga förbistringar eller annat.

Länsbegränsningar

Rädda Barnen ställer sig även tveksamma till samhällsvinsterna en länsbegränsning som förslag 5.3 innebär. De familjer som vi möter har svårt att ta sig till närmsta tätort med sina begränsade tillgångar. Det skulle åter igen vara en insats som kräver administrativa medel att upprätthålla och barn riskerar att drabbas, särskilt i gränsnära områden.

Om förslaget om länsbegränsningar införs, blir det viktigt med undantag för barn med särskilda behov, så som psykiatriska funktionsnedsättningar, fysisk och psykisk ohälsa, HBTQIA+ m.fl. så att de kan ta del av stöd och vid behov placeras i skola med lämplig kompetens. Det krävs även undantag för att kunna utöva sin religion samt möjlighet att ta stöd av offentligt biträde i annat län.

Begränsande förslag med närvarokontroller och anvisning till ett geografiskt område får ske endast i syfte att säkerställa en snabb, effektiv och ändamålsenlig behandling av asylansökningarna. Vi vet historiskt att handläggningstiderna hos Migrationsverket och domstol ofta drar ut på tiden. Det blir viktigt att följa upp hur förslag, om de implementeras, påverkar målgrupp och samhället i stort och om de bidrar till att uppfylla identifierade syften.

Nedsättning av dagersättning

Rädda Barnen identifierar vikten att tillämpa förslag 5.5 om nedsättning av dagersättning med varsamhet, vilket även utredningen belyser. En nedsättning får inte innebära att den berörde förlorar möjligheten att tillgodose grundläggande behov, såsom behovet av kost, kläder och basala hygienartiklar. Det väcker en del frågor om tillämpning eftersom dagersättningen idag inte ens tillgodoser de mest grundläggande behoven. Rädda Barnen påminner även om vikten att beakta principen om barnets bästa vid bedömningen av en förälders nedsättning, vilket vi vet i förlängningen drabbar barn.

Kapitel 7 – Åtgärder för ett effektivt återvändande

Rädda Barnen avstyrker, oaktat individs juridiska status, förslag om skyldighet att bo på tilldelat asylboende, närvarokontroller och anmälningsplikt samt länsbegränsningar.

Med det sagt är Rädda Barnen enig om att det vid avlägsnandebeslut finns behov av utökat stöd. Barn liksom vuxna behöver få ta del och förstå sina beslut efter sina förutsättningar. Det finns även behov av en flexibilitet och en aktör som kan möta barn och familjer med olika behov och ge stöd i enlighet. Det kan handla om allt från information till samtalsstöd, säkerställande av grundläggande rättigheter och trygghetsinsatser. Myndigheter behöver även ta ansvar för att garantera barn varaktiga lösningar⁴. Rädda Barnen är av uppfattningen att stärkta individer

⁴ [Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr. 22.](#)

fattar bättre beslut, är mer öppna för reflektion, har bättre förutsättningar att vara närvarande föräldrar till sina barn och att hantera en kris som ett återvändande ofta innebär

Delmis rapporter visar med tydlighet att återvändandearbetet idag inte är hållbart. En betydande andel ämnar att efter ankomst till hem-/ursprungsland att återvända till Europa så snart de får möjlighet. De identifierar likt oss att barn och familjer behöver mer stöd och tid till förberedelse och barnets kunskap och kompetenser som är viktiga vid ett eventuellt återvändande bör stärkas.⁵

Kontrollfunktionerna som ska åläggas Migrationsverket riskerar istället att ytterligare förstärka avståndet mellan individer med ett avlägsnandebeslut och myndigheter. Det är det tillitsskapande arbetet som kommer ge hållbara och varaktiga resultat och Rädda Barnen ser med oro på att det perspektivet inte alls ges utrymme i utredningen.

Kapitel 8 – Bistånd enligt lagen och möjligheten att arbeta

Rädda Barnen är positiva till förslag 8.1.3. om ett övergångsbidrag för att täcka behov innan kommunens skyddssystem blir tillgängliga. Det kommer troligtvis kunna bidra till att täppa igen glappet där vi idag kan vittna om hur barn och familjer drabbas av hårt av en ansträngd ekonomi.

Förslag 8.2.2. väcker en del frågor om tillämpning av krav att medverka för att klarlägga sin identitet för att ha rätt till dagersättning. Krav omfattar även barn över 16 år. Dagersättningen täcker idag enbart det mest grundläggande och en sänkning av beloppet riskerar att kränka barnets rättigheter. Barnkonventionen kräver av medlemsstater att beakta barnets bästa vid varje beslut och åtgärder som rör barn, det omfattar även 16- och 17-åringar som enligt svensk lag är barn. Med det i åtanke blir det orimligt att begränsa deras ekonomi liksom att använda ungdomar som en påtryckningsfaktor mot sina föräldrar.

På samma sätt ställer Rädda Barnen sig emot förslaget 8.2.4 som kräver medverkan till åtgärder för verkställande av beslut om avvisning eller utvisning av 16- och 17-åringar. Vi vill även särskilt betona vikten av följande som lyfts i utredningen, ”I bedömningen måste även hänsyn tas till vilka krav som är rimliga att ställa utifrån personens individuella förutsättningar, till exempel när det rör sig om någon som har behov av särskilt stöd.”

Utredningens förslag att koppla dagersättningsnivå till nationella normer för att säkerställa en rimlig levnadsstandard är något Rädda Barnen sedan länge efterfrågat och är ett mycket positivt steg i rätt riktning. Vi ser dagligen hur barn drabbas av de låga ersättningsnivåerna och där de ofta tvingas lita på stöd av privatpersoner för att täcka sina mest grundläggande behov. Att leva i ekonomisk utsatthet kan få stora konsekvenser för barns möjlighet att få sina rättigheter tillgodosedda. Ekonomisk utsatthet är en känd riskfaktor för stress och psykisk

⁵ [Delmi, De som inte får stanna - Att implementera återvändandepolitik, 2020:1](#); [Delmi, Återvändande och \(åter\)integration för barn i familj, 2024:1](#)

ohälsa. För barn som flytt till Sverige och som ofta varit med om svåra händelser riskerar den låga dagersättningen att förvärra deras mående.

Höjningen ser dock ut att bli väldigt liten, vilket Rädda Barnen ställer sig starkt kritisk till. Tillförsäkrandet av en skälig levnadsnivå för asylsökande barn samt barn utan uppehållstillstånd efterfrågas av FN:s barnrättskommitté i kommentar nummer 22 och 23. Sverige har även fått rekommendationer om att höja dagersättningen från såväl FN:s barnrättskommitté liksom av FN:s kommitté för de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna. Sverige har till ansvar att garantera samtliga barn, oaktat juridisk status, sina rättigheter och dagersättningsnivån måste nu höjas.

Förslag 8.3.3 är angeläget för att säkerställa att målgruppens grundläggande behov täcks. I dagsläget är det inte sällan utbetalning av medel för vinterkläder dröjer och det ges ofta inte i en utsträckning som täcker behoven. Genom att konsekvent ge alla med dagersättning medel för vinterkläder undviks onödig byråkrati och fler kan få grundläggande behov säkrade.

Rädda Barnen ställer sig positiva till förslag 8.2.6 och att ordning för ensamkommande barn bör bestå. Vi ifrågasätter dock huvudregeln att barnet när det fyller 18 år ska bo på asylboende, även om man ska kunna undantas från skyldigheten om det finns synnerliga skäl bl.a. med hänsyn till skolgång. Vår uppfattning är att majoriteten av 17-åringar går i skola och har för avsikt att fortsätta efter födelsedag. Att kräva tillstånd för undantag riskerar att enbart skapa oro och onödigt lidande för barn och unga liksom merarbete för myndigheter. Rädda Barnen efterfrågar en tydlig linje mot kommuner att stötta ungdomar till att gå klart skola och ta sin examen samt undvika en uppsplitande flytt. Det skulle gynna såväl individ som integration och samhälle i det längre perspektivet. I Barnrättskommitténs allmänna kommentar nr. 22 uppmanas konventionsstaterna att vidta skydds- och stödåtgärder även efter 18 års ålder.

Rädda Barnen ställer sig tveksamma till förslaget att först beviljas AT-UND efter sex månader om övriga villkor uppfyllts. Förslaget innebär inga större förändringar för många som fortfarande behöver landa i sin nya vardag i Sverige innan de tar sig an ett arbete men det riskerar att skapa onödiga hinder för de individer som skulle ha möjlighet och kraft att snabbt komma i arbete. Liksom utredningen påpekar kommer förslaget att påverka integrationen negativt, det skulle i längden kunna bidra till dessa individers sämre hälsa och känsla av brist på självständighet som även skulle kunna motverka en effektiv återvändandeprocess.

Rädda Barnen noterar att förslaget att kunna ompröva och ändra beslut om dagersättning samt kunna besluta om återkrav riskerar att bli en subjektiv bedömning som lämnas till varje handläggare. Om man går vidare med förslaget efterfrågar vi en tydligare reglering och beslut som fattas av såväl handläggare som beslutsfattare för att garantera rättssäkerheten.

Rädda Barnen avråder, likt utredningen själv, förslag om att asylsökande med egna medel åläggs att täcka eller bidra till kostnader för nödvändig hälso- och sjukvård i större utsträckning än i dag. Förslaget sägs få effekt att färre söker sig till vården. Rädda Barnen vill även lyfta att det i förlängningen kan bidra till högre kostnader i form av barn som far illa när de ser sina föräldrar inte få stöd och hjälp när de har ont, brist på tillit till samhället och i längden mer akuta problem och sjukdomstillstånd. Till det kommer en ökad administration.

Kapitel 9 – Lagens förhållande till socialtjänstlagen

Rädda Barnen är i grunden positiva till förslag som bidrar till en ökad tydlighet i frågor som tidigare hamnat mellan lagen om mottagande av asylsökande och socialtjänstlagen. Vi tillstyrker förslag att socialtjänsten framåt prövar behov av sociala insatser och tillhandahåller behovsanpassade boenden då det är sociala myndigheter som har kompetens i dessa frågor. Det finns dock en risk att beslut i socialnämnd färgas av det politiska klimatet och att rättssäkerheten utmanas. Den nya ordningen bör därför följas upp och utvärderas.

Rädda Barnen avstyrker förslag som innebär att nödbistånd inte ska kunna utbetalas framöver. Socialtjänsten bör enligt Rädda Barnen alltid ha den möjligheten då de har det yttersta ansvaret för individerna som befinner sig i kommunen. De måste då kunna garantera alla barn sina grundläggande rättigheter. I de fall det inte är möjligt, riskerar barn att fara mycket illa.

Utredningen lyfter problematiken att sociala myndigheter kan kännas avlägsna för individer på asylboenden. Tillgänglig information utformad på ett lätt och tydligt sätt, på olika språk, om socialtjänsten och vad socialtjänsten kan hjälpa till med blir viktig. Information om våld i nära relation och barnaga är två viktiga delar.

Migrationsverket behöver på asylboenden kunna tillgodose särskilda behov. Vad gäller funktionshindrade blir det viktigt att Migrationsverket tar in särskild expertis när de ska tillgänglighetsanpassa boenden. Barn som identifierar sig som HBTQIA+ är ytterligare en särskilt utsatt grupp som behöver tillgängliggöras stöd. Barn som kommer med sina familjer kan behöva särskilt stöd och trygghet och eventuellt placeras på annat boende än sin familj.

Rädda Barnen tillstyrker förslag att kommuner ersätts för faktiska kostnader för sociala insatser av staten. Det är en förutsättning för att garantera stöd till utsatta och mycket viktigt för ett jämlikt system där behövande får det stöd de har rätt till och inte blir föremål för kostnadsbesparingar.

Kapitel 10 - Ändringar i andra regelverk

Rädda Barnen avstyrker den del av utredningens förslag 10.2.7 som innebär att de som vistas i landet utan stöd av nödvändiga tillstånd eller författning, ex. de som håller sig undan ett av- eller utvisningsbeslut inte har rätt till förskola, fritidshem eller annan pedagogisk verksamhet så som öppen förskola. Alla barn oavsett juridisk status ska ha samma rättigheter. Det gäller även rätten till utbildning, fritid och trygghet. Förslaget drabbar barn hårt i en redan utsatt situation.

Kapitel 12 - Ändring och återkrav av bistånd enligt lagen

Rädda Barnen anser att det är viktigt att Migrationsverket inte har en skyldighet att besluta om återbetalning då många familjer redan lever på marginalen och inte kommer klara återkrav.

Kapitel 14 - Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

De föreslagna författningsändringarna ska träda i kraft den 1 oktober 2026. Rädda Barnen förstärker det som utredningen själv redan poängterar, nämligen att det krävs en lång rad åtgärder och stora förbättringar för att boenden ska vara ett fungerande alternativ för barnfamiljer och andra särskilt utsatta grupper.

På asylboenden idag kan vi identifiera hur trångboddhet är norm, psykisk ohälsa och utsatthet för våld och hot utbredd och hur det finns stora brister ur ett barnrättsperspektiv. Det är avgörande framåt hur boenden utformas. Barns trygghet måste kunna garanteras. Utrymme för lek och läsläsning är ett krav och barnvänliga lekplatser måste finnas. De begränsningar som kollektiva asylboenden innebär idag främjar inte barns välmående och skolarbete, snarare tvärtom. Det krävs krafttag om man på allvar vill åtgärda detta.

Kapitel 15 - Konsekvensbeskrivning

Utredningen beskriver närmare hur det finns risker för ökad orolighet och våld när vi övergår till en ordning med ett fåtal större asylboenden och att det är viktigt att det finns polisiära resurser att tillgå i närhet. Med den medvetenheten borde det framstå tydligt att det inte är en boendetyp som är lämplig för barn.

Personal på boenden ska öka tryggheten, särskilt för sårbara grupper. Personal måste i så fall få rimliga förutsättningar att göra ett bra jobb, och det ställer stora krav på grundläggande kompetens, handledning, kontinuerlig utbildning osv. Deras ansvar att parallellt administrera kontrollåtgärder kan allvarligt skada personalens förutsättningar och tillit mellan boende och anställda. Att även tillgängliggöra verksamhet och lokaler till civilsamhällesorganisationer och säkerställa möjlighet för samverkan är viktigt framåt för att tillgängliggöra barn sina rättigheter.

Rädda Barnen noterar att utredningen vid upprepade tillfällen presenterar hur barn kommer att påverkas negativt av förslagen som helhet. Vi delar den bedömningen och ifrågasätter hur utredningen därefter landar i flera slutsatser som vi anser oroväckande ur ett barnrättsperspektiv. Barn och asylsökande föräldrar har inte heller gjorts delaktiga av utredningen vilket är problematiskt om det är önskvärt att ta fram en lagstiftning som håller över tid. Utredningen lägger därtill ett stort ansvar på Migrationsverket för implementeringen av förslagen och utformningen av boendena vilket gör det svårt att överblicka de fullskaliga konsekvenserna. Det blir således särskilt viktigt med uppföljning och utvärdering av förslagen.

Stockholm den 13 december 2024

Sara Damber
Sverigechef, Rädda Barnen